

A CSALÁDI KOMMUNIKÁCIÓ ÉS TÖRTÉNET- MESÉLÉS HATÁSA A GYERMEK BESZÉD- FEJLŐDÉSÉRE

Adámi-Rózsa Zsanett

rozsa.zsanett@uni-milton.hu

DOI: 10.20520/JEL-KEP.2025.3.49

Absztrakt

A családi kommunikáció meghatározó tényező a gyermek beszédfejlődésében, különösen a történetmesélés szerepe révén. Jelen kvantitatív kutatás célja feltárni, hogyan befolyásolják a különböző családi kommunikációs minták (konszenzuális, pluralisztikus, protektív, laissez-faire) a gyermekek nyelvi fejlődését. A 129 magyar szülő részvételével készült kérdőíves vizsgálat kimutatta, hogy a magas társalgási orientációval jellemezhető családokban a gyermekek gyorsabban és magabiztosabban sajátítják el az anyanyelvet, míg az alacsony társalgási szinttel rendelkező családok, különösen a laissez-faire típus, beszédfejlődési hátrányt mutathatnak.

Kulcsszavak

családi kommunikáció, történetmesélés, beszédfejlődés, gyermek, szülő

THE EFFECT OF FAMILY COMMUNICATION AND STORYTELLING ON CHILDREN'S SPEECH DEVELOPMENT

Zsanett Adámi-Rózsa

Abstract

Family communication is a decisive factor in children's speech development, particularly through the role of storytelling. This quantitative study aims to explore how different family communication patterns (consensual, pluralistic, protective, laissez-faire) influence children's language development. Based on a questionnaire completed by 129 Hungarian parents, the research found that children in families characterized by high conversation orientation acquire their native language more quickly and confidently, while families with low conversation orientation, especially those of the laissez-faire type, may present disadvantages in speech development.

Keywords

family communication, storytelling, speech development, child, parent

A CSALÁDI KOMMUNIKÁCIÓ ÉS TÖRTÉNETMESÉLÉS HATÁSA A GYERMEK BESZÉDFEJLŐDÉSÉRE

Adámi-Rózsa Zsanett

rozsa.zsanett@uni-milton.hu

Bevezetés

A gyermek beszédfejlődése nem csupán biológiai érés vagy nyelvi kódok elsajátítása, hanem mélyen beágyazott társas folyamat, amelyben a család kulcsszerepet játszik. A családot nem csak szociális egység szintén lehet és kell értelmezni, hanem mint kommunikációs tér, ahol a gyermek a mindennapi interakciókon keresztül sajátítja el a nyelvet, fejleszti a szókincsét, és alakítja ki saját identitását (Assmann 1995; Langellier – Peterson 2004). A családi kommunikációs minták és narratívák kiváltképpen fontosok, mivel nemcsak információt közvetítenek, hanem az önazonosság, az érzelmi kapcsolatok és a társas normát alapján is képezik.

A családi kommunikáció szerepe a gyermek beszédfejlődésében kulcsfontosságú, hiszen a család az elsődleges szocializációs tér, ahol a gyermek nemcsak a nyelvet sajátítja el, hanem a társas interakciók alapvető szabályait is megtanulja. A Koerner és Fitzpatrick (2002) által leírt családi kommunikációs klímák modellje szerint a családok kommunikációs mintái – például a társalgási és konformitás-orientáció – meghatározzák, hogy a gyermek mennyire kap bátorítást véleménye kifejezésére, mennyire van jelen a közös gondolkodás és történetmesélés. Az autoritativ, tehát meleg, de következetes szülői stílus (Baumrind 1971) például különösen kedvező a beszédfejlődés szempontjából, mert biztosítja a gyermek számára a nyitott, támogató kommunikációs környezetet, amelyben bátran próbálkozhat új szavakkal, kifejezésekkel. A pszicholingvisztikai kutatások (Bóna 2018, Gósy 2005) is rávilágítanak arra, hogy a hároméves kor környékén ugrásszerű fejlődés tapasztalható a gyermekek nyelvi képességeiben, de ehhez elengedhetetlen, hogy a szülők aktív, odafigyelő kommunikációval támogassák őket.

Ebben a támogatásban pedig kiemelkedő szerepet játszik a történetmesélés, amely a családon belüli kommunikáció történetmesélés a családon belüli kommunikáció egyik legfontosabb formájaként nemcsak a gyermek szókincsének és nyelvi készségeinek fejlődését segíti, hanem identitásának és érzelmi világának alakulásában is meghatározó tényező. Langellier és Peterson (2004) szerint a családok narratívái nem csupán információk átadására szolgálnak, hanem az egyéni és kollektív identitás, az összetartozás élményének megerősítésére is. A narratív identitáselmélet (McAdams 1993) értelmében az egyének az életük történetei révén alkotják meg önmagukról szóló képeiket, a családon belül elhangzó történetek pedig mintául szolgálnak a gyermek számára, hogyan kell értelmezni a világot, másokat és önmagát.

A Bloome és munkatársai (2000) által bemutatott eredmények alapján a családi történetmesélés lehetővé teszi, hogy a gyermekek otthoni erőforrásaikra támaszkodva tanulják meg a közösségi nyelvhasználatot, ami később az iskolai és társas teljesítményükben is megmutatkozik.

Nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a szülők beszédmódja – például az anyák leegyszerűsített, érdekes, színes beszéde a gyermekhez – jelentős mértékben befolyásolja a nyelvelsajátítást. Snow (1972) kimutatta, hogy az anyák kevesebb mellékmondatot és összetett szerkezetet használnak, amikor kisgyermekükhöz beszélnek, ezzel megkönnyítve számukra az alany-ige kapcsolatok felismerését és feldolgozását. A szülői szerep tehát folyamatosan változik a gyermek életkorának megfelelően: a kezdeti szakaszban a szülő „kommunikációs mesterként” segíti az alapvető interakciók kialakulását, később „kódmesterként” a nyelvi készségek fejlesztésére koncentrál, majd az iskoláskor közeledtével a világ megértésében való eligazodást támogatja (Aczél 2022). A családi kommunikáció és a gyermek beszédfejlődése tehát elválaszthatatlanul összefonódik: a szülők nemcsak nyelvet tanítanak, hanem egyben a világ értelmezésének eszközeit is átadják, amely hosszú távon meghatározza a gyermek társas beilleszkedését és önértékelését. Ebből következően különösen fontos megvizsgálni, hogy a különböző családi kommunikációs minták és a történetmesélés milyen szerepet játszanak a gyermek beszédfejlődésében, és hogy ezek miként befolyásolják a szókincs bővülését, az önazonosság kialakulását, valamint a gyermek magabiztosságát társas kapcsolataiban.

A tanulmány célja, tehát annak feltárása, hogy a Fitzpatrick és Koerner (2002) által leírt négy nagy családi kommunikációs típus – a konszenzusos, pluralista, protektív és laissez-faire családok – milyen módon befolyásolják a gyermekek nyelvelsajátítását, valamint, hogy a történetmesélés gyakorisága és jellege miként járul hozzá a beszédképesség fejlődéséhez. A kutatás arra is választ keres, hogy a magas társalgás-orientációval rendelkező családokban nevelkedő gyermekek valóban gyorsabban és magabiztosabban sajátítják-e el az anyanyelvet, és hogy a kevésbé kommunikáló, alacsony társalgás-orientációjú családokban felnövő gyermekek esetében fennáll-e valamilyen beszédfejlődési hátrány.

A tanulmány az alábbi kérdésre keresi a választ: Hogyan befolyásolják a családi kommunikációs minták (különösen a társalgási- és konformitás-orientáció) a gyermekek beszédfejlődését, és milyen szerepet játszik a történetmesélés gyakorisága a gyermek szókincsének alakulásában?

A család, mint kommunikációs tér

A család közegében a gyermek nemcsak nyelvet tanul, hanem a társas normák, a kulturális értékek és a kapcsolati minták világába is belép. A család az elsődleges szocializációs színtér, ahol a gyermek megtapasztalja, hogyan kell kapcsolatokat kialakítani, fenntartani, hogyan működik a párbeszéd, a véleménycsere és az együttműködés. Assmann (1995) kommunikatív memória fogalma szerint a családok történeteik, szokásaik és rítusaik révén tartják fenn közös identitásukat. A közösen átélt élmények, a rendszeresen elmondott családi anekdoták és az ünnepekhez, hagyományokhoz kapcsolódó szokások mind a családi emlékezet részét képezik, amelyet generációról generációra örökítenek tovább. Ez a közös emlékezet nemcsak összeköti a családtagokat, hanem mintát is ad a gyermekeknek arra, hogyan kell saját történeteiket, tapasztalataikat keretbe foglalni és másokkal megosztani.

Langellier és Peterson (2004) szerint a családi történetek nemcsak egyszerű elbeszélések, hanem performatív aktusok, amelyek során a családtagok újra és újra megerősítik egymáshoz való tartozásukat. Egy családi történet – például egy régi családi kirándulás, egy vicces baleset vagy egy emlékezetes ünnepi pillanat felidézése – mindig több, mint pusztán események felsorolása: ezek a történetek identitásképző erővel bírnak, hiszen közös nyelvet és közös

jelentésrendszert alakítanak ki a családtagok között. A gyermek számára ezek az ismétlődő narratívák a családhoz való tartozás, az elfogadás és a szeretet érzését erősítik meg, és segítenek abban, hogy saját helyét megtalálja a család történetében.

Koerner és Fitzpatrick (2002) családi kommunikációs klímák modellje azt vizsgálja, mennyire fontos az egyes családokban a társalgás (társalgási orientáció) és a normakövetés (konformitási orientáció), és ezek hogyan hatnak a családtagok közötti kapcsolatokra. A magas társalgási orientációjú családok jellemzője, hogy bátorítják a véleménycserét, a kérdések feltevését, a vitákat és az érzelmek kifejezését, míg az alacsony társalgási orientációjú családokban kevesebb a nyílt kommunikáció, a szülők inkább információközlésre vagy utasításadásra korlátozzák a beszélgetést. A konformitási orientáció pedig azt mutatja meg, mennyire fontos az engedelmesség, az egyetértés, az egységes nézőpont a családban. A konszenzusos családok például magas társalgási és magas konformitási orientációval bírnak: itt fontos a megbeszélés, de a közös döntések és az egyetértés is. Ezzel szemben a pluralista családokban magas a társalgási, de alacsony a konformitási orientáció, így a gyerekek bátorítást kapnak arra, hogy önálló véleményeket fogalmazzanak meg, még akkor is, ha az eltér a szülők álláspontjától. Mindezek alapján a kommunikációs minták nemcsak a családi kapcsolatok minőségét határozzák meg, hanem közvetlen hatással vannak a gyermek nyelvi fejlődésére is. Ahol a gyermek rendszeresen részt vesz párbeszédben, kérdezhet, saját történeteket mesélhet, ott nemcsak a szókincse és a nyelvi készségei fejlődnek, hanem a gondolkodása, érvelési képessége, sőt, az önbizalma is erősödik. A család tehát nem pusztán a társas kapcsolatok helyszíne, hanem egy olyan dinamikus kommunikációs tér, amely folyamatosan alakítja a gyermek nyelvi, érzelmi és társas készségeit, és amelynek minősége döntően befolyásolhatja a későbbi társadalmi beilleszkedést is (Gósy 2005, Koerner – Fitzpatrick 2002, Bóna 2018, Adámi-Rózsa 2024).

Narratív identitáselmélet és a narratív paradigma

McAdams (1993) narratív identitáselmélete szerint az emberek önmagukról szóló történeteket alkotnak, amelyek segítenek értelmet adni életük eseményeinek és kapcsolataiknak. Ezek a történetek nem csupán események sorrendjét jelenítik meg, hanem azt a módot is, ahogyan az egyén saját magát látja a világban, értelmezi saját tapasztalatait és helyét a közösségben. A gyermek identitása szintén ezekből a történetekből épül, amelyeket a szülők mesélnek neki, és amelyeket a gyermek később saját maga is újra alkot és bővít. Ahogy Aczél (2022) hangsúlyozza, az emberi identitás és önértékelés egy jelentős része abból származik, amit a családuk mesél rólunk – ha ezek a családi történetek hiányoznak, az akár kommunikációs kitettség vagy sebezhetőség is eredményezhet.

Fisher (1984) narratív paradigmája szerint minden kommunikáció valamilyen történetet közvetít, amelyet a hallgatóság a koherencia (belső következetesség) és a hűség (hitelesség) alapján értékel. Ez különösen fontos a gyermeki nyelvi fejlődésben, mivel a történetek struktúrája segít a logikai és időbeli kapcsolatok megértésében, valamint az események egymásutániségének és következményeinek felismerésében. A családi narratívák tehát nemcsak szórakoztatnak, hanem kognitív és érzelmi mintázatokat is közvetítenek, amelyek a gyermek gondolkodására és kommunikációjára hatnak. Langelier és Peterson (1993, 2004) narratív performancia elmélete rámutat arra, hogy a családi történetmesélés nemcsak az elmondott tartalomról szól, hanem magáról az interakcióról, a közös élmény újra megéléséről és az identitás kollektív megformálásáról is. A családi történetek elmesélése során a családtagok együtt dolgoznak a jelentésalkotáson, és nemcsak a múltat rekonstruálják, hanem a jelenben újra alkotják saját kapcsolataikat is. Ez a közös történetépítés különösen jelentős a gyermekek számára, mert lehetőséget ad nekik arra, hogy beleszóljanak a családi narratívába, kérdéseket tegyenek fel, és aktívan alakítsák saját identitásukat.

A gyermek beszédfejlődésének pszicholingvisztikai alapjai

A gyermek beszédfejlődése egy rendkívül összetett, több szinten zajló folyamat, amely magában foglalja a fonológiai, morfológiai, szintaktikai, szemantikai és pragmatikai készségek fokozatos kialakulását. Gósy (2005, 2006) és Bóna (2018) kutatásai szerint a beszédfejlődés kritikus szakasza a hároméves kor, amikor a gyermek már képes pontosan felismerni a beszédhangokat, megkülönböztetni hasonló hangzású szavakat, összetett mondatokat alkotni, és egyre árnyaltabb kommunikációs stratégiákat használni. Ebben az időszakban a gyermek már nemcsak utánozza a hallott nyelvi formákat, hanem aktívan építkezik belőlük, kreatívan alkot új kifejezéseket, és elkezd szabályokba szervezni a nyelvi tapasztalatait.

Snow (1972) és Slobin és Welsh (1986) kutatásai rámutattak arra, hogy a szülők ösztönösen leegyszerűsítik a gyermekhez intézett beszédet – ezt hívjuk infant-directed speech-nek (IDS) vagy „*anyanyelvi regiszternek*”. Ennek jellemzői a rövid mondatok, az egyszerű szintaxis, a gyakori ismétlés, a hangsúlyos intonáció és a magasabb hangmagasság, amelyek mind segítik a gyermek számára a nyelvi elemek feldolgozását. Ezek a leegyszerűsített beszédminták nemcsak megkönnyítik az egyes szavak felismerését és a beszédtempó követését, hanem érzelmi biztonságot is nyújtanak, hiszen a gyermek a hangszín, a hanglejtés és a mimika révén is megerősítést kap. Az anya vagy apa ebben a folyamatban „*világtanítóként*” viselkedik, aki az első társas modell a gyermek számára. A szülői kommunikáció nem pusztán információátadás, hanem az elsődleges társas interakciós gyakorlat is: a gyermek a szülőtől tanulja meg, hogyan kell kérdezni, válaszolni, mesélni, hogyan lehet fenntartani egy párbeszédet, miként lehet megosztani saját tapasztalatait másokkal. Gósy (2005) hangsúlyozza, hogy a beszédfejlődés során a gyermek a kommunikáció különböző aspektusait párhuzamosan sajátítja el: miközben fejlődik a hangképzése, bővül a szókincse, megtanulja, hogyan kell a mondanivalót helyzethez igazítani, illetve hogyan kell figyelembe venni a hallgató nézőpontját. A család, mint elsődleges kommunikációs közeg, biztosítja azt az interakciós hátteret, amelyben a gyermek kipróbálhatja, kísérletezheti és folyamatosan csiszolhatja nyelvi képességeit.

A szülők, mint nyelvi modellek

A szülők minden pillanatban nyelvi mintát szolgáltatnak gyermekeik számára, akár tudatosan, akár tudattalanul. A mindennapi tevékenységek közben (pl. közös étkezések, vásárlás, játék) zajló beszélgetések hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermek megértse a társas világ működését, és elsajátítsa a különféle kommunikációs helyzetekben szükséges nyelvi formákat (Sainain Omar et al. 2020). Ezek a helyzetek nemcsak arra tanítják meg a gyermeket, hogyan kell szavakat és mondatokat használni, hanem arra is, hogyan kell másokra figyelni, hogyan lehet érzelmeket kifejezni, hogyan működnek a társas szabályok, például a váltakozó beszéd vagy a megszólítás. Motley (1986) szerint a kommunikáció szándékossága – vagyis, hogy a szülők mennyire tudatosan választják meg üzeneteiket és kommunikációs stratégiáikat – szintén befolyásolja a gyermek kommunikációs készségeinek fejlődését. Ha a szülők érzékenyek a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, és szándékosan olyan helyzeteket teremtenek, ahol a gyermek kipróbálhatja magát, az jelentős előnyt jelent a beszédfejlődés szempontjából.

A szakirodalom egyetért abban, hogy a szülők kommunikációs kompetenciája nem veleszületett, hanem fejleszthető, és ennek fejlesztése közvetlen hatással van a gyermekek beszéd- és nyelvfelépülésére (Spitzberg 1983, Spitzberg – Cupach 1984, 1989). Az olyan kommunikációs gyakorlatok, mint a közös mesélés, esti olvasás, beszélgetések a napi történetekről, dalok, mondókák és játékos nyelvi gyakorlatok mind-mind hozzájárulnak a gyermek nyelvi képességeinek bővítéséhez. Ezek nemcsak a szókincs fejlesztését segítik, hanem az elbeszélőkészség, a logikai gondolkodás, az érzelmi árnyaltság és a társas

együttműködés képességének kialakulását is. Fontos, hogy a szülők ne csupán beszéljenek a gyermekhez, hanem aktívan figyeljenek rá, érzékenyen reagáljanak a kommunikációs próbálkozásaira, bátorítsák a kérdezést, a hibák vállalását és az önálló gondolatok megfogalmazását.

A két szakasz tehát szorosan összefonódik: a szülők, mint nyelvi modellek nemcsak mintát adnak a gyermeknek, hanem aktívan alakíthatják is a kommunikációs környezetet. Ha a szülők tudatosan odafigyelnek saját kommunikációs stratégiáikra, és támogatják a gyermeket a nyelvi próbálkozások során, akkor olyan elfogadó, biztonságos környezetet teremtenek, amelyben a gyermek bátran kísérletezhet, tanulhat, és folyamatosan fejlesztheti kommunikációs készségeit. Ez a támogató háttér nemcsak a nyelvi, hanem az érzelmi és társas fejlődés alapja is, és hosszú távon hozzájárul a gyermek önbizalmának és társas beilleszkedésének sikerességéhez.

Módszertan

A kutatás kvantitatív módszertani megközelítéssel készült, amely számszerűsíthető adatok gyűjtését és statisztikai feldolgozását tette lehetővé. A kvantitatív módszer legnagyobb előnye, hogy objektív, alátámasztható eredményeket biztosít, amelyekből megbízható következtetéseket lehet levonni a kutatási kérdésekre adott válaszok alapján. A kvantitatív adatgyűjtés során egy előre megtervezett kérdőív került felhasználásra, amelyet online, a Google Forms felületén keresztül lett megosztva a célcsoporttal. A kérdőív anonim volt, így a válaszadók biztonságosan oszthatták meg tapasztalataikat, anélkül, hogy azonosíthatóak lettek volna.

Kutatási kérdés

A kutatás központi kérdései a következők voltak:

- K1: Hogyan befolyásolják a családi kommunikációs minták (különösen a társalgási- és konformitás-orientáció) a gyermekek beszédfejlődését, és milyen szerepet játszik a történetmesélés gyakorisága és tartalma a gyermek szókincsének alakulásában?
- K2: A konszenzusos családokban gyakrabban fordul-e elő történetmesélés, mint a másik három családtípusban?
- K3: A laissez-faire családtípusban nevelkedő gyermekek hátrányból indulnak-e a beszédfejlődésben?

Mintavételi eljárás

A mintavétel célzott volt: a kérdőív kitöltésére olyan szülők kerültek kiválasztásra, akiknek legfeljebb 7 éves gyermekük van. A korosztály meghatározásának háttérében a szakirodalom áll, miszerint a gyermekek ebben az életkorban még aktívan a beszédfejlődési időszakban vannak. A kérdőív terjesztése több csatornán történt, például Facebookon, valamint ismeretségi körön keresztül két bölcsődében, két óvodában és egy általános iskolában is elért a szülőkhöz, jellemzően zárt csoportok keretében. Ennek a sokrétű terjesztési stratégiának köszönhetően összesen 129 érvényes kitöltés érkezett be, ami megfelelő minta nagyságot biztosított az adatok elemzéséhez.

Adatelemzés – Eredmények

A kutatás során használt kérdőív három fő panelből állt össze. Az első részben demográfiai kérdések szerepeltek (például a válaszadó neve, életkora), ami fontos volt annak megértéséhez, hogy milyen háttérrel rendelkező szülői vélemények kerülnek elemzésre. Ezek az adatok azért

voltak fontosak, mert segítenek elkülöníteni, hogy édesanya vagy édesapa meglátásairól van-e szó, illetve lehetővé teszik az életkor szerinti trendek és véleménykülönbségek vizsgálatát. Az életkori eloszlásban a 26–40 éves korosztály dominált, ami összhangban áll azzal a társadalmi tendenciával, hogy ebben az életkorban nevelik a legtöbb családban a 0–7 éves gyermekeket. Emellett a 21–25 éves korosztály is jelentős arányban képviseltette magát. A nemek szerinti eloszlás egyértelműen a nők irányába tolódott el: a kitöltők 79,1%-a nő volt. Ez részben azzal magyarázható, hogy a nők gyakrabban viszik a gyermekeket bölcsődébe, óvodába, iskolába, és jellemzően ők mutatnak nagyobb hajlandóságot az online kérdőívek kitöltésére. Ezt követte egy blokk, amely a családon belül nevelt gyermekek számára kérdezett rá, mivel a kutatás szempontjából fontos volt, hogy van-e a gyermeknek testvére, hiszen ez hatással lehet a beszédfejlődés dinamikájára. E kérdés alapján a kérdőív kettévált: az egygyermekes szülők a második panelre kerültek („Kérdések egygyermekes szülőknek”), míg a többgyermekes szülők a harmadik panel kérdéseit kapták („Kérdések többgyermekes szülőknek”). Az eredmények szerint a kitöltők 58,1%-a egygyermekes családból érkezett. Az egygyermekes szülők esetében a második panel kérdései először a gyermek életkorára kérdeztek rá, amely segített meghatározni, hogy a gyermek hol tart a beszédfejlődésben, illetve hogyan viszonyul ez a szakirodalomban leírt fejlődési mérföldkövekhez. A legtöbb gyermek 4–6 év közötti volt (31 eset), ezt követték a 0–3 évesek (28 eset), míg 15 gyermek volt 7–9 éves, és mindössze egy esetben fordult elő 10 év feletti gyermek.

A harmadik rész a családtípus meghatározására irányult, Koerner és Fitzpatrick (2002) kommunikációs mintáira építve, valamint a családtípusra: nukleáris, binukleáris, mozaikcsalád vagy örökbefogadó család. Ez azért volt releváns, mert a családi struktúra jelentős hatással lehet a gyermek nyelvi fejlődésére. Az egygyermekes családok között a kétszülős, nukleáris családok domináltak (44 eset), míg binukleáris vagy egyszülős családokból 22, mozaikcsaládokból 7, örökbefogadó családokból pedig 2 eset szerepelt (1. ábra).

1. ábra

Családtípusok megoszlása a kitöltők körében (saját szerkesztés)

54 válasz

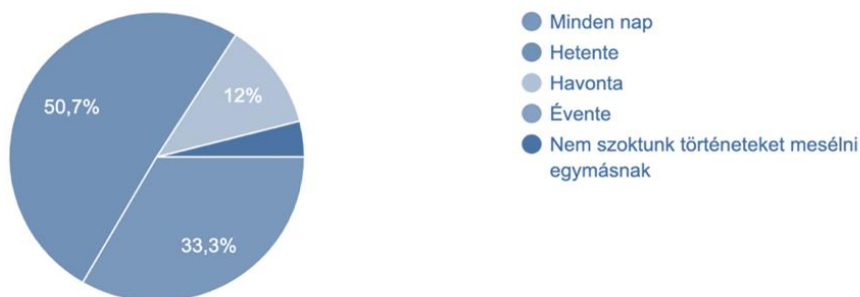
A családtípusokra vonatkozó kérdések után a kérdőív következő része a történetmesélés gyakoriságát vizsgálta a családokban (2. ábra). Arra kerestem választ, hogy a szülők és gyermekeik milyen rendszerességgel mesélnek egymásnak történeteket, hiszen ezek a közös pillanatok nemcsak szórakoztatók, hanem alapvető szerepet játszanak a gyermekek szókincsének bővítésében és beszédfejlődésében. A történetmesélés során a gyermek hallás és utánzás útján sajátítja el a nyelvi szerkezeteket, megtanulja a történetmesélés logikáját, és fejlődik a kifejezőkészsége is. Az elemzésből kiderült, hogy a legtöbb családban mindössze heti rendszerességgel kerül sor történetmesélésre, ami némiképp meglepő eredmény, hiszen azok a

családok, ahol naponta mesélnek, csupán 25 esetben szerepeltek a mintában, pedig a szakirodalom szerint a napi történetmesélésnek kiemelten fontos szerepe lenne a nyelvi fejlődés támogatásában.

2. ábra

*Családon belüli történetmesélés gyakorisága egygyermekes családokban
(saját szerkesztés)*

75 válasz

Az eredmények azt is kimutatták, hogy a gyermekek döntő többsége, 70,7%-uk, már 1-2 éves korban kimondta az első szavát, majd ezt követte a 3-4 éves korosztály, ahol 18,7%-ban történt meg az első szó megjelenése. Az ezt követő kérdés a családtípusok meghatározása után a történetmesélés gyakoriságára tért át. Arra voltam kíváncsi, hogy a családokban milyen gyakran mesélnek egymásnak történeteket a szülők és a gyermekek, hiszen ezek az interakciók nem csupán szórakoztatóak, hanem jelentős szerepet játszanak a gyermekek szókincsének bővítésében és a beszédképesség fejlődésében. A történetmesélés során a gyermek hallás útján sajátítja el a nyelvi mintákat, gyakorolja a beszéd megértését és az elbeszélés logikai szerkezetét, ezért különösen fontos volt megvizsgálni, milyen rendszerességgel fordul elő ez a tevékenység a családok életében. Az eredmények szerint a legtöbb családban csupán heti rendszerességgel mesélnek történeteket, ami bizonyos szempontból meglepő volt, mivel a napi szintű történetmesélés – amely a kutatások a legkedvezőbb a nyelvi fejlődés szempontjából – mindössze 25 családnál fordult elő.

Az első panel kitöltése után a válaszadók sikeresen le tudták zárni a kérdőívet, azonban azok, akik az első panel végén jelezték, hogy több gyermekük van, automatikusan a harmadik panel kérdéseire kerültek, amelyet kifejezetten többgyermekes szülők számára állítottam össze. Összesen 54 szülő tartozott ebbe a csoportba. A harmadik panelben ugyanazok a kérdések is szerepeltek, mint az egygyermekes szülőknek szóló második panelben, de kiegészült néhány specifikus kérdéssel, amelyek kifejezetten akkor váltak relevánssá, ha a válaszadó több gyermeket nevel.

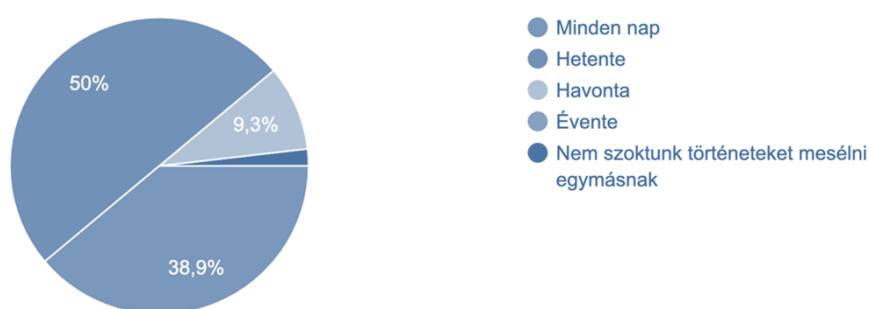
A harmadik panel első kérdése arra irányult, hogy pontosan hány gyermeke van a kitöltőnek. Ennek a kérdésnek az volt a célja, hogy felmérjem, vajon a szülők kommunikációs stílusa mennyit változik a tapasztalatok hatására, amikor már nemcsak egy, hanem több gyermekük van. Az eredmények szerint a legtöbben kétgyermekes szülők voltak (51,9%), őket követték a háromgyermekesek (40,7%), végül pedig a válaszadók 7,4%-ának volt négy vagy annál több gyermeke. Ezután a kérdőív ismét rákérdezett a gyermekek életkorára és a családtípusra, valamint szerepeltek benne olyan állítások, amelyeket a szülőknek egy 1-től 5-ig terjedő skálán kellett értékelniük. A gyermekek életkora ebben a csoportban nagyon változatos volt: a kétgyermekes családokban az átlagéletkor 2,6 év, míg a három- vagy többgyermekes családokban 4,2 év volt. A következő kérdések a történetmesélés gyakoriságára, valamint a

gyermek szülőkkel és idegenekkel való őszinte kommunikációjára irányultak. Az eredmények alapján a legtöbb válaszadó arról számolt be, hogy a családjukban csak hetente mesélnek történeteket, ami már önmagában meglepő, hiszen előzetesen azt feltételezhattük volna, hogy a legtöbb családban napi szinten zajlik ilyen jellegű kommunikáció. Különösen meghökkentő volt azonban az a válasz, miszerint egyes családokban egyáltalán nem mesélnek egymásnak történeteket, ami a gyermekek nyelvi és érzelmi fejlődése szempontjából jelentős hiányosságot jelezhet (3. ábra).

3. ábra

*Családon belüli történetmesélés gyakorisága többgyermekes családokban
(saját szerkesztés)*

54 válasz

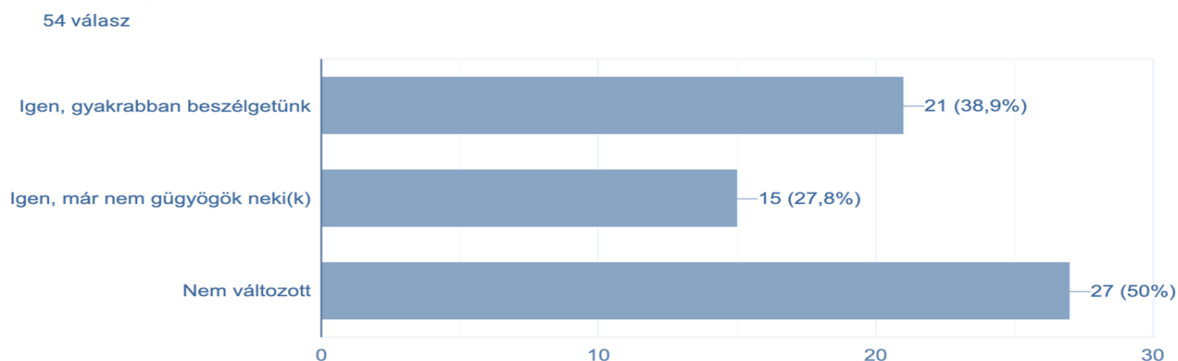
Az 54 válaszadó közül a legtöbben kétszülős családokban élnek. Manapság egyre többet hallunk arról, hogy nő azon családok száma, ahol a szülők elváltak, ennek ellenére a kérdőívet kitöltők csupán 9,3%-a válaszolta azt, hogy binukleáris családban nevelik gyermekeiket. Jellemző volt még a mozaikcsalád felállása is, illetve egy örökbefogadott gyermekeket nevelő szülő is a válaszadók közé tartozott.

Ezután következtek azok a kérdések, amelyeket értelemszerűen csak a többgyermekes szülők válaszolhattak meg. Az első ilyen kérdés arra irányult, hogy a kitöltő máshogyan kommunikált-e az első gyermekével, mint a később született gyermekeivel (4. ábra). Ezzel a kérdéssel azt vizsgáltam, hogy történt-e tudatos változás a szülők gondolkodásában és kommunikációjában – például felismerték-e utólag, hogy valamit máshogyan vagy jobban is lehetett volna csinálni, és igyekeztek-e ezeket a tapasztalatokat beépíteni a későbbi gyermeknevelési gyakorlatukba, elkerülve azokat a kommunikációs hibákat, amelyeket korábban elkövettek.

A kutatás során azt is vizsgáltam, hogy a második vagy harmadik gyermek esetében előbb történt-e meg a beszéd elsajátítása, mint az első gyermeknél. Ennek az eredménynek az értelmezése különösen fontos volt az előző kérdés fényében, amely arra irányult, hogy változott-e a szülők kommunikációja a később született gyermekekkel. Ha a kommunikációban ténylegesen történt változás, az eredmények visszajelzést adhatnak arról, hogy ez a beszédfejlődésre is hatással volt-e. Emellett azt is fontos szempontként vizsgáltam, hogy a szülők mennyire éreztek nyomást vagy aggodalmat amiatt, hogy a második vagy harmadik gyermek később tanulhat meg beszélni. Az eredmények alapján a szülők 70,4%-a nyilatkozott úgy, hogy nem érzett különösebb stresszt a beszédfejlődés ütemével kapcsolatban, ami azt jelzi, hogy többségük nyugodtan és tudatosan állt hozzá ehhez a folyamathoz.

4. ábra

Eltérően beszéltek-e a második gyermekkel, mint az elsővel (saját szerkesztés)

A kutatás záró szakaszában részletes összehasonlító statisztikai elemzéseket végeztem annak érdekében, hogy feltárjam a családtípusok közötti hasonlóságokat és eltéréseket, illetve megvizsgáljam, hogy a megkérdezett szülők által adott válaszok mennyiben függenek a családok kommunikációs mintázatától. Ezek az elemzések szolgáltatották az empirikus alapot ahhoz, hogy a dolgozat elején megfogalmazott kutatási kérdésekre megalapozott és releváns válaszokat adhassak.

A kérdőíves adatgyűjtés során minden résztvevő családot a Koerner és Fitzpatrick (2002) által meghatározott négy kommunikációs családtípus – konszenzuális, pluralisztikus, protektív és laissez-faire – egyikébe soroltam be, a szülők társalgási- és konformitási orientációját mérő válaszaik alapján. Az elemzés megbízhatóságának és pontosságának érdekében a mintát két részre bontottam: külön elemeztem az egygyermekes szülők és a többgyermekes szülők adatait, lehetővé téve a finomabb szegmentált vizsgálatot és a csoportok közötti összehasonlítást.

Az összesen 129 érvényes válaszadó közül 75 fő került az egygyermekes szülők csoportjába. Az ő adataik alapján a családtípusok megoszlása a következőképpen alakult: a válaszadók 72%-a (54 család) konszenzuális típusú családban élt, 9,3%-uk (7 család) pluralisztikus típusba sorolható, 2,7%-uk (2 család) protektív, míg 16%-uk (12 család) laissez-faire típusba tartozott. Az arányokból jól látható, hogy a konszenzuális családok dominanciája meghatározta a minta belső szerkezetét, amely lehetőséget biztosított arra, hogy e típus esetében részletesebb, szignifikancia-vizsgálatokkal alátámasztott elemzéseket végezzek.

A kutatás során alkalmazott módszertani eljárások, a mintanagyság és a szegmentált elemzés együtt biztosították, hogy az eredmények nemcsak leíró jellegűek, hanem megalapozott következtetések levonására is alkalmasak legyenek a családi kommunikáció és a gyermek beszédfejlődése közötti összefüggések tekintetében.

Az 1. számú táblázat (1. táblázat) a megoszlásokat mutatja be a különböző családtípusok (konszenzuális, pluralisztikus, protektív, laissez-faire) és a családszerkezetek (kétszülős, egyszülős, mozaikcsalád, örökbefogadó család) között.

A konszenzuális típusú családok esetében a legnagyobb arányban a kétszülős (nukleáris) családmoddal dominál (55,56%), amelyet az egyszülős (binukleáris) családok követnek (33,33%). Kisebb arányban jelennek meg a mozaikcsaládok (9,26%) és az örökbefogadó családok (1,85%). Ez az eloszlás jól illeszkedik a konszenzuális családok karakteréhez, amelyeket a magas társalgási és magas konformitási orientáció jellemez, így várható, hogy az ilyen típusú családokban erős a kétszülős jelenlét és a stabil családi struktúra.

A pluralisztikus családok esetében figyelemre méltó, hogy rendkívül magas arányban kétszülős (85,71%) családmoddal jellemzi őket, és mindössze 14,29% egyszülős. Mozaik- és

örökbefogadó család ebben a csoportban nem szerepel. A pluralisztikus családokra jellemző a magas társalgási, de alacsony konformitási orientáció, amely lehetőséget teremt a vélemények sokféleségére és a nyitott kommunikációra – jellemzően stabil családi keretek között.

1. táblázat

Kérdőívet kitöltők megoszlásai a családtípusok között (saját szerkesztés)

	MEGOSZLÁSOK A CSALÁDTÍPUSOK KÖZÖTT			
	KONSZENZUÁLIS	PLURALISZTIKUS	PROTEKTÍV	LAISSEZ-FAIRE
Kétszülős (nukleáris)	55,56%	85,71%	50,00%	58,33%
Egyszülős (binukleáris)	33,33%	14,29%	0,00%	25,00%
Mozaikcsalád (nincs minden családtag között vérségi kapcsolat)	9,26%	0,00%	50,00%	8,33%
Örökbefogadott	1,85%	0,00%	0,00%	8,33%

A protektív családoknál az adatok kiegyenlítettebbek: 50% kétszülős, 50% mozaikcsalád, míg egyszülős és örökbefogadó család itt nem szerepel. Ez az arány utalhat arra, hogy a protektív családok (amelyek alacsony társalgási, de magas konformitási orientációval bírnak) nem kizárólag a hagyományos családszerkezetekhez kötődnek, hanem vegyes szerkezetű családokban is megjelenhetnek.

A laissez-faire családoknál a kétszülős családmódel 58,33%-ban jelenik meg, amelyet 25%-ban egyszülős családok, 8,33%-ban mozaikcsaládok és ugyanilyen arányban örökbefogadó családok követnek. Ez a heterogén összetétel jól illusztrálja a laissez-faire típus laza, alacsony társalgási és konformitási orientációval jellemezhető dinamikáját, amely kevésbé köthető egy meghatározott családszerkezeti mintához, és inkább a sokszínűségben mutatkozik meg.

Összességében a 2. táblázat azt mutatja, hogy a magas társalgási és konformitási dimenzióval rendelkező családok (különösen a konszenzuális típusok) nagyobb arányban jelennek meg hagyományos, kétszülős családokban, míg az alacsonyabb dimenziójú családoknál (pl. laissez-faire) nagyobb a strukturális sokféleség. Ezek az adatok alátámasztják azt a feltételezést, hogy a családi kommunikációs minták nem függetlenek a család szociális szerkezetétől, hanem azzal szoros összefüggésben állnak, befolyásolva a gyermekek nyelvi és társas fejlődési környezetét (2. táblázat).

2. táblázat

A történetmesélés gyakoriságának megoszlása a különböző családtípusok szerint egygyermekes családokban (saját szerkesztés)

	MILYEN GYAKRAN MESÉLNEK TÖRTÉNETEKET			
	KONSZENZUÁLIS	PLURALISZTIKUS	PROTEKTÍV	LAISSEZ-FAIRE
Minden nap	37,04%	14,29%	0,00%	33,33%
hetente	55,56%	28,57%	50,00%	41,67%
havonta	5,56%	42,86%	0,00%	25,00%
Nem szoktunk történeteket mesélni egymásnak	1,85%	14,29%	50,00%	0,00%

A konszenzuális családok körében kimagasló a történetmesélés jelenléte: 37,04%-uk naponta, 55,56%-uk hetente mesél történeteket, míg a havonta történő mesélés aránya csupán 5,56%. Azok a családok, ahol egyáltalán nem szokás történeteket mesélni, a konszenzuális típus esetében mindössze 1,85%-ot tesznek ki. Ez az eredmény alátámasztja azt a feltételezést, hogy a magas társalgási és konformitási orientációval jellemezhető családokban a történetmesélés szervesen beépül a mindennapi kommunikációs gyakorlatba, és a gyermek nyelvi, kognitív, valamint érzelmi fejlődésének egyik meghatározó elemeként jelenik meg.

A pluralisztikus családok esetében a kép sokkal diverzifikáltabb: itt mindössze 14,29% mesél minden nap, 28,57% hetente, viszont 42,86%-uk havonta, sőt, 14,29%-uk egyáltalán nem mesél történeteket. Ez a típus, amely magas társalgási, de alacsony konformitási orientációval bír, jellemzően a nyitott párbeszédre épít, de nem feltétlenül rituálészzerű, rendszeres történetmeséléssel.

A protektív családoknál kirívó arányok figyelhetők meg: egyik sem mesél naponta, viszont 50%-uk hetente, a másik 50% pedig egyáltalán nem szokott történeteket mesélni. Ez jól illusztrálja a protektív típus zárt, alacsony társalgási, de magas konformitási orientációjú dinamikáját, amely kevésbé támogatja a nyílt, narratív alapú interakciókat.

A laissez-faire családoknál 33,33% jelezte a napi történetmesélést, 41,67% a heti gyakoriságot, míg havonta 25% mesél, és érdekes módon itt nem szerepel olyan család, amely teljesen mellőzné a történetmesélést. Ez a típus, amely alacsony társalgási és konformitási orientációval rendelkezik, heterogén képet mutat, de a mesélési szokások egy része mégis megmarad, talán a lazább családi szabályozás miatt.

A többgyermekes családok vizsgálatánál ($n = 54$) az eredmények szintén megerősítették azokat a trendeket, amelyeket az egygyermekes családok esetében már azonosítható volt, csupán kisebb eltérésekkel. A kommunikációs családtípusok megoszlása ebben a csoportban is egyértelmű mintázatot mutatott: a legtöbben a konszenzuális típusba tartoztak (32 család), őket követték a pluralisztikus családok (11 család), míg a laissez-faire típusba 8 család, a protektív típusba pedig 3 család sorolható.

A történetmesélés gyakorisága ezen csoportban különösen beszédes: a konszenzuális családoknál a napi történetmesélés aránya elérte az 50%-ot, míg további 46,88% hetente mesél, és mindössze 3,13% jelezte, hogy havonta kerül sor ilyen interakcióra (3. táblázat). Ez az eredmény kiemelkedően pozitív képet fest erről a családtípusról, megerősítve azt az elméleti várakozást, hogy a magas társalgási és konformitási orientációval rendelkező családokban a narratív interakciók szerves részei a mindennapi életnek, és ez a mintázat a többgyermekes helyzetben is fennmarad. A laissez-faire családok esetében ugyanakkor éles kontraszt figyelhető meg: nemcsak a havonta történő történetmesélés aránya jelentős, hanem az is szembetűnő, hogy ebben a csoportban nagyobb arányban fordul elő, hogy egyáltalán nem mesélnek történeteket egymásnak. Ez jól illusztrálja az alacsony társalgási és konformitási orientációval jellemezhető családok kommunikációs kihívásait, ahol a strukturált, nyelvi fejlődést támogató interakciók háttérbe szorulhatnak.

A 4. táblázat a szülői kommunikáció változásának összefüggését mutatja a többgyermekes családok esetében, és azt, hogy ez hatással volt-e arra, a későbbi gyermekek előbb tanultak-e meg beszélni.

A konszenzuális családokban 85,71%-ban változott a szülői kommunikáció a második vagy későbbi gyermek születése után, és ezen belül 44,44%-ban a gyermekek valóban előbb kezdtek el beszélni. Azoknál, ahol nem változott a kommunikáció, 55,56%-ban szintén előbb beszéltek a gyerekek – tehát itt mindkét esetben magas az arány, de a tudatos kommunikációs változás mégis erősebben korrelál a beszédfejlődéssel. A pluralisztikus családok esetében azoknál, akik nem változtattak kommunikációjukon, 100%-ban a gyermekek előbb tanultak meg beszélni, míg ahol változás történt, 88,89%-ban figyeltek meg ilyen gyorsulást. Itt tehát a

változtatás kevésbé befolyásolta a beszédfejlődést. A protektív családoknál a minta kisebb, de az adatok alapján 100%-ban változott a kommunikáció, és ennek eredményeként 100%-ban előbb kezdtek el beszélni a későbbi gyermekek. A laissez-faire családok esetében azoknál, akik nem változtattak kommunikáción, 60%-ban, míg azoknál, akik változtattak, 66,67%-ban tanultak meg a későbbi gyermekek előbb beszélni – tehát itt is megfigyelhető a pozitív hatás, de jóval alacsonyabb arányban, mint a konszenzuális vagy protektív családoknál.

3. táblázat

A történetmesélés gyakoriságának megoszlása a különböző családtípusok szerint többgyermekes családok esetében (saját szerkesztés)

	MILYEN GYAKRAN MESÉLNEK TÖRTÉNETEKET			
	KONSZENZUÁLIS	PLURALISZTIKUS	PROTEKTÍV	LAISSEZ-FAIRE
Minden nap	50,00%	36,36%	0,00%	12,50%
hetente	46,88%	63,64%	100,00%	37,50%
havonta	3,13%	0,00%	0,00%	37,50%
Nem szoktunk történeteket mesélni egymásnak	0,00%	0,00%	0,00%	12,50%

Az adatok alapján a szülői kommunikáció tudatos változtatása leginkább a konszenzuális és protektív családokban járult hozzá a beszédfejlődés gyorsulásához, míg a pluralisztikus családokban a változás nélküli kommunikáció is eredményes volt. A laissez-faire típusú családokban a hatás kevésbé markáns, ami megerősíti, hogy a társalgási és konformitási dimenziók szintje erősen meghatározza, hogy a kommunikációs változások mekkora szerepet játszanak a gyermekek fejlődésében (4. táblázat).

4. táblázat

A kommunikáció változása a többgyermekes családokban (saját szerkesztés)

		KOMMUNIKÁCIÓ VÁLTOZÁSA A TÖBBED SZÜLŐTT GYERMEKEKNÉL							
		Előbb tanult-e meg beszélni a gyermek?							
		KONSZENZUÁLIS		PLURALISZTIKUS		PROTEKTÍV		LAISSEZ-FAIRE	
		igen	nem	igen	nem	igen	nem	igen	nem
változott-e a komm a többedik gyerektől	nem változott	44,44%	55,56%	100,00%	0,00%	0,00%	100,00%	60,00%	40,00%
	változott	85,71%	14,29%	88,89%	11,11%	0,00%	100,00%	66,67%	33,33%

Összegzés

A jelen kutatás célja annak feltárása volt, hogy a különböző családi kommunikációs minták – a Koerner és Fitzpatrick (2002) által leírt konszenzuális, pluralisztikus, protektív és laissez-faire típusok – milyen módon befolyásolják a gyermekek beszédfejlődését, és hogy a történetmesélés gyakoriságát. A kérdőíves vizsgálat során 129 szülő válasza képezte az empirikus alapot, amelyből szegmentált statisztikai elemzéssel került levonásra a következtetések. A kérdőíves vizsgálatban 129 szülő vett részt, akik 0–7 éves korú gyermeket nevelnek. Az elemzés során szegmentált statisztikai eljárásokkal vizsgáltuk az egygyermekes és többgyermekes családok mintázatait. Az első kutatási kérdésre (K1) – miszerint a konszenzusos családokban gyakrabban fordul-e elő történetmesélés, mint a másik három családtípusban – az eredmények egyértelműen igennel válaszoltak. Az egygyermekes konszenzuális családok 37,04%-a, a

többgyermekesek 50%-a naponta mesél történeteket, ami messze meghaladja a pluralisztikus, protektív és laissez-faire családok hasonló arányait. Ezzel szemben például a protektív családokban a napi mesélés teljesen hiányzott, ami összhangban áll a zárt, alacsony társalgási orientációjú családi dinamikával. A második kutatási kérdés (K2) arra irányult, hogy a napi történetmeséléssel jellemezhető családokban a gyermekek hamarabb és magabiztosabban sajátítják-e el az anyanyelvet. Az eredmények alapján a történetmeséléssel gazdagított családi környezetben a gyermekek 70,7%-a már 1–2 éves korban kimondta az első szavát, és ezekben a családokban a szülők kevésbé aggódtak a beszédfejlődés üteme miatt. A többgyermekes családokban különösen hangsúlyossá vált, hogy a tudatos szülői kommunikáció-változtatás (például a későbbi gyermekekkel történő tudatosabb beszéd) a konszenzuális és protektív típusú családokban pozitív hatással járt a beszédfejlődés gyorsaságára. A harmadik kutatási kérdés (K3) arra keresett választ, hogy a laissez-faire családtípusban nevelkedő gyermekek hátrányból indulnak-e a beszédfejlődésben. Az eredmények azt mutatták, hogy ezekben a családokban a történetmesélés gyakorisága alacsonyabb, sőt, arányaiban nagyobb azoknak a családoknak a száma, ahol egyáltalán nem történik ilyen interakció. Mindez azt jelezheti, hogy a laissez-faire típusú családok kevésbé biztosítanak strukturált, nyelvi fejlődést támogató környezetet. Bár bizonyos laissez-faire családokban is megjelent a napi mesélés (33,33%), az összkép kevésbé kedvező, és a tudatos szülői kommunikáció-változtatás hatása is gyengébbnek bizonyult, mint más típusokban.

Összességében a kutatás alátámasztotta az elméleti kereteket, miszerint a családi kommunikációs minták nem csupán a szülő-gyermek interakciók stílusában jelennek meg, hanem közvetlenül befolyásolják a gyermekek nyelvi, kognitív és társas fejlődését. A magas társalgási orientációval jellemezhető családok – különösen a konszenzuális és pluralisztikus típusok – kedvezőbb nyelvi környezetet teremtenek, amely elősegíti a korai beszédelsajátítást, míg a protektív és laissez-faire családok zártabb, kevésbé fejlesztő kommunikációs közege gátolhatja a gyermek aktív részvételét. A kutatás gyakorlati jelentősége abban rejlik, hogy rávilágít: a szülői kommunikáció tudatos alakítása, a rendszeres történetmesélés beépítése a mindennapi életbe, valamint a gyermek narratív próbálkozásainak bátorítása nemcsak a nyelvi fejlődést, hanem az identitásformálást és az érzelmi kapcsolódást is támogatja. Mindez hosszú távon hozzájárul a gyermek önbizalmának, társas beilleszkedésének és iskolai sikerességének megalapozásához.

A kutatás korlátai – mint például a minta nagysága és az önbevallásos adatfelvételtől eredő torzítások – miatt a jövőbeni vizsgálatokban érdemes lenne longitudinális és megfigyeléses módszerekkel is megerősíteni a feltárt összefüggéseket, hogy pontosabb képet kaphassunk a családi kommunikáció és a beszédfejlődés komplex kapcsolatrendszeréről.

IRODALOM

Adámi-Rózsa Zsanett (2024) Beszéljünk róla! – Az örökbefogadó szülők és a pedagógusok kommunikációs képzésének jelentősége Magyarországon. *Új Pedagógiai Szemle*, 74(7-8). 92–105. Elérhető: <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00253/pdf/>

Aczél Petra (2022. 10. 24.) A Kommunikáció szerepe a primer prevencióban [előadás]. A gyermekkor és a felnőttkori életminőség összefüggései – A negatív gyermekkorai élmények hatásai a családra és az egészségre, és a védőfaktorként szereplő pozitív gyermekkorai élmények megerősítése. Interdiszciplináris hibrid konferencia. Budapest. Letöltés: <https://www.youtube.com/watch?v=FcXwOo0OocY&t=998s> (2024. 05. 21.).

Assmann, Jan (1995) Collective Memory and Cultural Identity. *New German Critique*, 65, 125–133. <https://doi.org/10.2307/488538>

Baumrind, Diana (1971) Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph*, 4(1, Pt.2). 1–103. <https://doi.org/10.1037/h0030372>

Bloome, David – Carter, Stephanie P. – Christian, Barbara M. – Otto, Sheila – Shuart-Faris, Nora (2000) *Reading and Writing as Social Practice: The Local and the Global*. London, Routledge.

Bóna Judit (2018) *Gyermekek beszédfejlődése és a kommunikációs kompetencia alakulása*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.

Fisher, Walter R. (1984) Narration as a human communication paradigm: The case of public moral argument. *Communication Monographs*, 51(1). 1–22. <https://doi.org/10.1080/03637758409390180>

Gósy Mária (2005) *A beszédészlelés és a beszédmegértés folyamata*. Budapest, Tinta Könyvkiadó.

Gósy, Mária (2006) *Nyelvi tudatosság: A beszéd és a nyelv tudatos használata*. Budapest, Tinta Könyvkiadó.

Hamilton, Martha C. – Weiss, Mitch (1991) *Children Tell Stories: Teaching and Using Storytelling in the Classroom*. Katonah, Richard C. Owen Publishers.

Koerner, Ascan F. – Fitzpatrick, Mary Anne (2002) Understanding Family Communication Patterns and Family Functioning: The Roles of Conversation Orientation and Conformity Orientation. *Communication Yearbook*, 26. 36–68.

Langellier, Kristin M. – Peterson, Eric E. (2004) *Storytelling in Everyday Life: Performing Narrative*. Philadelphia, Temple University Press.

McAdams, Dan P. (1993) *The Stories We Live By: Personal Myths and the Making of the Self*. New York, Guilford Press.

Motley, Michael T. (1986) Consciousness of Intent in Social Episodes: A Resolution of the Dual-Perspective Conflict. *Western Journal of Communication*, 50(3). 269–286.

Sainain Omar, F. – Majzub, R. M. – Jelas, Z. M. – Azman, N. – Yasin, M. H. M. (2020) Parental Communication Styles and Children's Social Competence. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(9). 182–195.

Slobin, Dan I. – Welsh, Catherine A. (1986) Elicited Imitation as a Research Tool in Developmental Psycholinguistics. In: Fletcher, Paul – Garman, Michael (1986 eds.) *Language Acquisition: Studies in First Language Development*. Cambridge, Cambridge University Press, 485–498.

Snow, Catherine E. (1972) Mothers' speech to children learning language. *Child Development*, 43(2). 549–565. <https://doi.org/10.2307/1127555>

Spitzberg, Brian H. (1983) Communication Competence as Knowledge, Skill, and Impression. *Communication Education*, 32(3). 323–329.

Spitzberg, Brian H. – Cupach, William R. (1984) *Interpersonal Communication Competence*. Beverly Hills, Sage Publications.

Spitzberg, Brian H. – Cupach, William R. (1989) *Handbook of Interpersonal Competence Research*. New York, Springer-Verlag.